

Recenzje

Danuta Waniek, *Kobiety lewicy w polskim doświadczeniu politycznym. Tradycje, wartości i tożsamość*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, ss. 264.

Na początku 2010 roku na polskim rynku wydawniczym ukazała się książka pod wieloma względami szczególna. Mam na uwadze *Kobiety lewicy w polskim doświadczeniu politycznym. Tradycje, wartości i tożsamość* Danuty Waniek. Powyższa publikacja wpisuje się w dorobek polityczny czasów transformacji. Książka ilustruje próby realizowania przez kobiety z ugrupowań lewicowych polityki emancypacyjnej.

Autorka czerpiąc ze swego bogatego doświadczenia politycznego zaprezentowała grupę polityczną kobiet lewicy, które konsekwentnie zmagają się do realizacji swych celów ideowych i programowych. Obserwacje badawcze zostały odniesione do okresu lat 1989–2005. Cezury czasowe zostały szczegółowo uzasadnione.

„Publikacja ta stanowi więc próbę wypełnienia – tylko w jakimś stopniu – historycznej luki i nadrobienia zaniebana, którego dalsze utrzymywanie może mieć wpływ na ocenę bezprzykładnego dorobku kobiet lewicy w latach 1989–2005” (ze wstępu s. 7). Przekonywujące jest uzasadnienie podjętego tematu. Autorka porusza istotną z punktu widzenia kwestii równościowych problematykę. W pierwszej części o charakterze uogólniającym (źródła i tradycje) przybliżono historię ruchu emancypacyjnego Polek oraz przytoczono jego specyfikę, wynikającą z warunkowań polityczno-społecznych. Upolitycznienie się ruchu kobiecego w Polsce następowało w odmienny sposób, niż w innych krajach europejskich i w Stanach Zjednoczonych. Autorka słusznie zauważa, iż pierwsze polskie feministki – entuzjastki, na czele z Narcyzą Żmichowską, głosiły konieczność edukowania się kobiet, przede wszystkim w celu osiągnięcia samodzielności ekonomicznej.

Z powyższego, płyną kolejne wnioski, iż na przełomie wieków ogólne tendencje emancypacyjne miały również wpływ na polski ruch feministyczny w ówczesnym kształcie, który pod wpływem wydarzeń politycznych wyraźnie się radykalizował. Rozważania prowadzone przez Danutę Waniek skłaniają ku tezie, że nawet w warunkach ogólnoeuropejskiej radykalizacji mas dla polskich środowisk kobiecych celem nadrzędnym było odzyskanie przez Polskę niepodległości, stąd w polu ich uwagi leżało przede wszystkim włączenie się – tam, gdzie było to możliwe – w czynną walkę na rzecz niepodległej Polski.

Następnie zostaje omówiona sytuacja kobiet w związku z uzyskaniem przez nie w 1918 roku praw wyborczych. Osiągnięcie celu, czyli praw wyborczych

wytworzyło między kobietami charakterystyczny klimat współpracy, który łączył je w działaniu ponad podziałami politycznymi. Zmiany powyższe ułatwiały procesy emancypacji na gruncie państwowym. W kolejnej części pracy przybliżono procesy odgórnego emancypacji kobiet w socjalizmie, który przyniósł dla nich awans społeczny i zawodowy, jednocześnie dostrzegając, iż podejmowanie przez kobiety pracy na taką skalę było zjawiskiem nienotowanym w polskiej historii społeczno-gospodarczej. Jednak odgórna emancypacja nie zlikwidowała wszystkich przyczyn nierówności doznawanych ze względu na płeć. Następnie Autorka omawia regulacje prawne potwierdzające równość płci. Interesujące są rozważania odnośnie roli kobiet w kontekście ekonomiczno-społecznym, w ramach których wskazano także na partycypację kobiet w poszczególnych sektorach gospodarki.

Zasadniczą część pracy stanowi rozdział poświęcony tożsamości ideowej kobiet lewicy w doświadczeniu transformacji w okresie 1989–2005. Autorka w tej części stwierdza, iż ideologią, która w zadziwiającym tempie torowała sobie drogę w polskiej przestrzeni politycznej w początkach lat 90-tych była doktryna „patriarchalnego kapitalizmu” dominująca w demokracjach liberalnych i gospodarce rynkowej. Zgodzić należy się z Danutą Waniek, iż transformacja ustrojowa w odniesieniu do kobiet pociągnęła za sobą dotkliwe koszty społeczne. To właśnie kobiety są w większym stopniu grupą spauperyzowaną, uwzględniając takie kryteria jak np. wysokość poziomu płac, wielkość stopy bezrobocia, wysokość świadczenia emerytalnego. Wśród kluczowych zagadnień wskazać należy na: tożsamość lewicowo-feministyczną oraz filozoficzne źródła sprzeciwu i postępu społecznego, formy organizowania się kobiet lewicy w czasach transformacji, aktywność kobiet lewicy na gruncie parlamentarnym, aktywność równościową na gruncie rządowym oraz charakterystykę działań Pełnomocników Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn wspieranych przez Sojusz Lewicy Demokratycznej, a także współpracę kobiet lewicy z organizacjami pozarządowymi.

Wartościowe są także próby ukazania stosunku kierownictwa socjaldemokracji, czyli SdRP/SLD do kwestii praw kobiet. Podkreślić należy, iż głównym przesłaniem działalności publicznej kobiet lewicy było stworzenie wszystkim kobietom możliwości wyboru, a więc poszerzenia w ten sposób granic ich wolności osobistej. Tym samym, oferowały one realną polityczną alternatywę w stosunku do postulatów środowisk prawicowych (w tym również kobiecych), które uważały, że role i miejsce kobiet jest z góry określone przez biologię, religię i tradycję.

W ostatniej, trzeciej części zamieszczono aneks, w którym Autorka zaprezentowała wybrane, istotne z punktu widzenia prowadzonych rozważań dokumenty o charakterze międzynarodowym oraz krajowym. Lekturę zamyka obszerna bibliografia.

Stwierdzić należy, iż wartościowe są konstatacje odnośnie społecznego odbioru hasła „feministka” i „feminizm” potwierdzone wypowiedziami kobiet polityków (Barbara Labuda, Alicja Murynowicz), a także wkładem feminizmu do współczesnej myśli politycznej. D. Waniek podjęła także, w mojej ocenie, sku-

teczną próbę odpowiedzi na pytanie: w którym miejscu zbiegają się pola zainteresowań lewicowości i feminizmu?

Autorka konkluduje, iż tożsamość polityczna kobiet lewicy jawiła się w określonym kontekście historycznym pierwszorzędną kwestią cywilizacyjną, ponieważ w toku dziejowych wydarzeń były one jedną z niewielu grup politycznych, które w swej działalności społeczno-politycznej nie akceptowały narzuconej kultury nierówności płci, uznawanej nie tylko przez socjologów za ważny czynnik stratyfikacji społecznej. Określenie akceptowanego systemu wartości zawiera się w następujących elementach: równość praw kobiet i mężczyzn, humanizm, wolność myśli, słowa, zgromadzeń i światopoglądu, otwartość postaw i wolność wyboru, świeckość i rozdział Kościoła od państwa, respektowanie praw mniejszości i tolerancja oraz przewyższanie patriarchalnej koncepcji ładu społecznego, dyskryminującego w kapitalizmie kobiety ze względu na płeć.

Opisane role kobiet skłaniają do szerszej refleksji. Rozważania wpisują się także w zagadnienia fundamentalnych praw kobiet i mężczyzn jako warunku istnienia kultury demokratycznej. Książka powyższa powinna stać się także przyczynkiem do ogólnej dyskusji odnośnie realizacji strategii gender mainstreaming.

Iwetta ANDRUSZKIEWICZ

Poznań

Arkadiusz Ptak, *Rywalizacja polityczna w samorządach lokalnych. Studium wybranych gmin*, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM, Poznań–Kalisz 2011, ss. 202.

Problematyka wyborów stanowi jeden z ważniejszych aspektów badań politologicznych. Zainteresowanie badaczy koncentruje się jednak na elekcjach parlamentarnych oraz prezydenckich. Wybory do organów samorządu terytorialnego, zwłaszcza na poziomie lokalnym, nie stanowią tak dużego zainteresowania politologów. Stąd publikacja doktora Arkadiusza Ptaka jest cennym wkładem uzupełniającym lukę na rynku wydawniczym.

Cezura czasowa przyjęta przez Autora obejmuje głównie V kadencję samorządu gminnego, tj. lata 2006–2010. Z uwagi na podejmowaną problematykę, w części prowadzonych badań, Autor rozszerzył analizę o elekcję z 2002 oraz 2010 roku. Przyjęta w publikacji cezura czasowa umożliwiła Autorowi dokonanie szerokiego spektrum analiz i próby uzyskania odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Wśród nich są między innymi: W jaki sposób wzmocnienie pozycji ustrojowej wójta (burmistrza) w 2002 roku wpłynęło na kolejną elekcję i lokalną scenę polityczną? oraz ocena wprowadzenia instytucji grupowania list wyborczych w wyborach do rad gmin, a także wpływ dekompozycji systemu partyjnego Polski na elekcję samorządową w 2006 roku.